

Lausunto: Valtionavustustoiminnan kehittäminen ja digitalisointi - järjestöjen valtionavustuskäytänteiden kehittämisjaoston väliraportti VM212:00/2018

Kirjattu lausuntopalveluun 29.1.2021

Järjestöjaoston alustavat ehdotukset

Olympiakomitea kannattaa kaikkia järjestöjaoston ehdotuksia. Lausunnossa otetaan kantaa urheilujärjestöjen näkökulmasta tärkeimpiin ehdotuksiin.

1 Monivuotiset toiminta-avustukset

Ehdotus: Rahapeliuotoista valtionavustuksen saavien yhdistysten toiminta-avustuksissa eli yleisavustuksissa ja kohdennetuissa yleisavustuksissa siirryttäisiin monivuotisiin valtionavustuksiin.

Ehdotusta varten selvitetään, millä edellytyksillä yhdistysten toiminta-avustus voidaan myöntää rahapeliuotoista usealle vuodelle. Samalla selvitetään, miten kevennetty ja syvennetty valtionavustushakemuskäsittely toteutettaisiin ja kuinka valvonta- ja seurantahavainnot voidaan ottaa huomioon myönnettäessä monivuotisia toiminta-avustuksia.

Olympiakomitea kannattaa ehdotusta. Avustusten vuosittainen hakeminen jatkuvaan ja ennakoitavaan toimintaan luo epävarmuutta järjestöjen hallintoon ja saattaa johtaa lyhytjänteiseen toimintaan. Vuosittainen hakuprosessi on lisäksi raskas niin järjestöille kuin valtioapuviranomaisille.

Monivuotisiin avustuksiin siirtyminen on perusteltu muutos, jolla voidaan vahvistaa pitkäjänteistä järjestötoimintaa. Muutoksella tulee tavoitella myös avustusprosessiin liittyvien kustannusten pienentämistä.

2 Valtionavustushakujen koordinointi

Ehdotus: Erillisten valtionavustushakujen määrään vaikutettaisiin parantamalla rahapeliuotoista valtionavustuksia myöntävien ministeriöiden koordinaatiota.

Ehdotusta varten selvitetään, miten rahapeliuotoista valtionavustuksia myöntävien ministeriöiden valtionavustusten hakuaika- ja voimassaoloa voitaisiin sovittaa yhteen.

Olympiakomitea kannattaa ehdotusta.

3 Valtionavustusten digitaalinen haku ja raportointi

Ehdotus: Suositellaan, että valtionavustukset haettaisiin vuodesta 2024 alkaen vain digitaalisesti uudessa valtionavustustoiminnan tietojärjestelmässä.

Olympiakomitea kannattaa ehdotusta.

4 Valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli valtionavustustoiminnassa

Selvitetään, millä edellytyksillä valtakunnalliset keskusjärjestöt voisivat myöntää toiminta-avustusta jäsenjärjestöilleen. Samalla selvitetään, miten valtakunnalliset keskusjärjestöt voisivat siirtää saamaansa toiminta-avustusta edelleen jäsenjärjestöilleen ja arvioidaan eri hallinnonalojen valtionavustusten delegointikäytäntöjä.

Olympiakomitean näkemyksen mukaan keskusjärjestöllä tulisi olla mahdollisuus valtionavustuksen edelleen siirtämiseen ensisijaisesti jäsenyhteisölleen, mutta yhteisen toiminnan ja hankkeiden yhteydessä myös muille toimialan toimijoille. Tämä tehostaisi prosesseja ja tiivistäisi yhteistä tekemistä yhteiskunnallisesti laaja-alaisen toiminnallisen tavoitteen saavuttamiseksi. Mallissa on tärkeää etukäteen määritellä siirtoihin liittyvät vastuut ja velvoitteet valtion, keskusjärjestön ja jäsenen tai muun tuen saavan välillä.

Yhtenä kokonaisuutena ovat järjestöjen yhteiset tukipalvelut ja yhteishankinnat. Esimerkiksi toimitilojen tai digijärjestelmien hankinta ja ylläpito olisi hallinnollisesti helpompaa ja taloudellisesti tehokkaampaa, jos keskusjärjestö saisi yhden tuen ja antaisi toimitilat ja digijärjestelmän jäsentensä käyttöön. Nykyjärjestelmä johtaa malliin, jossa jokainen jäsen hakee ja saa tuen itselleen. Sen jälkeen jäsen pohtii miten tuen käyttää. Käyttö voi olla toimialan kokonaisuuden kannalta hyvin epärationaalista. Esimerkin malli pienentää jäsenen valinnanvapautta ja se herättää myös vastustusta. Keskusjärjestöjohtoinen hankintamalli tulisi kuitenkin olla mahdollista.

5 Rahapeliuuttoja jakavien ministeriöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen

Ehdotus: Rahapeliuuttoista valtionavustuksia myöntävät ministeriöt yhdenmukaistaisivat valtionavustusprosessejaan tarvittavine tietoineen, kuten asiakirjoineen.

Ehdotusta varten selvitetään rahapeliuuttoista valtionavustuksia myöntävien ministeriöiden valtionavustuksia koskevat ehdot ja tarkistetaan, miltä osin niitä voitaisiin yhdenmukaistaa.

Olympiakomitean näkemyksen mukaan erityisesti valtionapuehtojen yhdenmukaistaminen on hyvä tavoite. Yhteen kaiken kattavaan prosessimalliin ei toimialojen erilaisuudesta johtuen ole kuitenkaan tarve pyrkiä.

6 Valtionavustustoiminnan uusi toimintamalli

Ehdotus: Rahapeliuuttoista valtionavustuksia myöntävät ministeriöt ottaisivat käyttöön valtionavustus-hankkeessa kehitettävän valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin sekä sitä tukevat menettelytavat ja yhteiset tietojärjestelmäpalvelut.

Olympiakomitea kannattaa ehdotusta.

7 Odottamattomien muutosten huomioon ottaminen

Ehdotus: Toiminta-avustuksen käytön aikana tapahtuvan odottamattoman muutoksen huomioonottaminen pidennettäisiin nykyisestä vuodesta kahteen vuoteen.

Olympiakomitea kannattaa ehdotusta.

8 Toiminnassa tapahtuvien olennaisten ja/tai odottamattomien muutosten ilmoittaminen

Ehdotus: Sujuvoitettaisiin valtionavustuksella rahoitettavan toiminnan olennaisesta ja/tai odottamattomasta muutoksesta ilmoittamista ja muutosta koskevan päätöksen tekemistä.

Olympiakomitea kannattaa ehdotusta.

9 Yhdistysten talouden ja toiminnan raportointi

Ehdotus: Yhdistysten valtionavustuksella rahoitettavan toiminnan ja talouden raportointia yhdenmukaistettaisiin ottamalla käyttöön yhtenäiset asiakirjat.

Ehdotusta varten selvitetään, miten yhdistysten jatkuvaa raportointia kehitettäisiin.

Olympiakomitean mielestä yhdistysten talouden ja toiminnan raportoinnin pohja tulee olla yhdistyksen normaali, lainmukaisesti järjestetty raportointi. Samalla on todettava, että tukea saavan yhdistyksen tulee huomioida normaalissa raportoinnissaan viranomaisten tehtävä seurata yhdistyksen toiminnan vaikuttavuutta.

Seurantaan kannattaa hyödyntää toimialojen yhteisiä tiedonkeruujärjestelmiä ja tutkimuksia. Tällöin on oleellista, että kaikki toimialan avunsaajat ovat mukana esimerkiksi samassa tiedonkeruujärjestelmässä. Tähän suuntaan valtionkin tulisi avunsaajia ohjata (vrt esitys neljä yhteiset hankinnat). Näin tieto on kerätty samoilla kriteereillä ja samalla tavalla. Tieto on verrannollista ja avunsaajat ovat tasavertaisessa asemassa tuloksellisuusarvioinnissa.

10 Yhdistysten osallisuus ja vaikuttaminen

Selvitetään, miten valtionavustuksia myöntävät valtionapuviranomaiset ja valtionavustuksia hakevat yhdistykset toimisivat yhdessä valtionavustustoiminnan uudessa toimintamallissa. Yhteistyötä uudistettaisiin niin, ettei valtionavustuksia käsittelevistä toimielimistä muodostu esteellisiä.

Olympiakomitean näkemyksen mukaan selvitystyö on tarpeen. Järjestöt ovat itsenäisiä toimijoita. Samalla monet järjestöt ovat kuitenkin riippuvaisia valtionavustuksista. Kyse on yhdistystoiminnan itsenäisyyden ja valtion avustamisen tasapainosta. On luonnollista, että avustuksen myöntäjä haluaa varmistaa, että avustukset käytetään oikein. Paras tulos saavutetaan, kun järjestöt ja valtio toimivat yhdessä.

11 Valtionavustushakemusten ja -selvitysten käsittely tiimeissä

Ehdotus: Suositellaan, että rahapeliteutoista valtionavustuksia myöntävät ministeriöt käsittelevät valtionavustushakemukset ja -selvitykset sekä mahdollisuuksien mukaan koko valtionavustusprosessin tiimeissä.

Olympiakomitea kannattaa ehdotusta.

12 Yleisavustusten ja erityisavustusten arviointikriteerit

Ehdotus: Yhdistysten yleisavustuksille ja kohdennetuille yleisavustuksille sekä erityisavustuksille määriteltäisiin selkeä tarkoitus.

Ehdotus: Yhdistysten yleisavustuksille ja kohdennetuille yleisavustuksille määriteltäisiin yhteiset arviointikriteerit.

Ehdotusta varten selvitetään, mitä yhdistysten yleisavustusten ja kohdennettujen yleisavustusten yhteisten arviointikriteerien käyttöönotto avustusharkinnassa edellyttäisi.

Olympiakomitean mielestä valtion avustamisen pääpaino tulee olla yleisavustuksissa. Erityisavustus on määräaikaisen toiminnan tuki.

Avustuksen tulee pääsääntöisesti olla tuki tavoitteen saavuttamiseen, ei yksittäisiin kohdennettuihin toimenpiteisiin. Avustuksen saajalla tulee olla mahdollisuus käyttää resursseja joustavasti avustusehtojen mukaisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valtion tulee määritellä avustuskriteerit yhdessä keskeisten valtakunnallisten toimialajärjestöjen kanssa.

13 Yhteiset vastuullisuuskriteerit

Selvitetään, mitä yhteisiä vastuullisuuskriteereitä, tavoitteita ja lähtökohtia yhdistysten voitaisiin odottaa edistävän toiminnassaan.

Olympiakomitea kannattaa selvitystyötä.

14 Varainhankinta ja rahoituslähteiden yhteensovittaminen

Selvitetään, millä edellytyksillä yhdistysten toimintojen erilaisia rahoituslähteitä voitaisiin sovittaa yhteen. Samalla selvitetään, mitä ehtoja rahoituslähteiden yhteensovittamiseksi pitäisi yhdenmukaistaa.

Olympiakomitean mukaan valtionavustusjärjestelmän tulee olla kannustava ja hyvää taloudenpitoa palkitseva. Kannustinloukkuja tulisi purkaa esimerkiksi erityisavustuksen saajan hankkiman muun rahoituksen ei tulisi vähentää valtionavustuksen määrää.

Urheilun valtionapujärjestelmän osalta vastaavan selvityksen teki selvitysmies Heikki Halila vuonna 2016 (Heikki Halila, Selvitys valtionavustusjärjestelmän kehittämisestä, opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:32).

15 Taloustarkastajan tehtävä

Ehdotus: Suositellaan, että taloustarkastajan ja taloustarkastuksen osaamista hyödynnettäisiin entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Olympiakomitean näkemyksen mukaan lähtökohtana tulee olla taloustarkastajien vahva järjestökentän osaaminen. Jälkikäteen tarkastuksen lisäksi taloustarkastuksen tehtävänä tulee olla myös etukäteinen ohjeistus ja opastus. Ohjeistuksen tulisi olla myös valtiota sitovaa. Näin parannettaisiin järjestöjen luottamuksen suojaa. Luottamusta lisäisi myös ilmoitus vuosiselvityksen valmistumisesta. Ilmoitusvuosi on valmis ja asiat hoidettu kunnialla loppuun.